

جلسه اول

📌 موضوع: شهر و تبعات عمودی سازی

📌 مدرس: جناب آقای دکتر محمدمنان رئیسی

📌 ضرورت بحث از نسبت شهر و اسلام

مسئله‌ای که پیش روی ماست، نسبت شهر و سبک زندگی ایرانی اسلامی است. اگر ما سبک زندگی را الگو یا مجموعه‌ای نظام‌مند از کنش‌های مرجح از نظر فرد و شیوه‌های متمایز زیستن بدانیم، آن‌گاه این سوال پیش می‌آید که آیا اسلام در خصوص کنش‌های مختلف جامعه اسلامی ارجحیت‌های خاصی را مد نظر دارد؟ به بیان دیگر آیا می‌توان به سبک زندگی اسلامی قائل شد؟

▼ رجوعی به روایات به ما نشان می‌دهد که ائمه (علیهم‌السلام) درباره نوع خوراک و پوشاک و حتی آرایش و پیرایش ما سخن گفته‌اند و این یعنی همان سبک زندگی اسلامی. لکن سوال دوم اینجاست که آیا منطقی است اسلام درباره امور ساده‌ای مانند خوراک و پوشاک و... به ارجحیت خاصی قائل باشد اما درباره نظام کالبدی شهر که از اهمیت و اثرگذاری بالاتری برخوردار است، سکوت کرده و بی‌تفاوت عبور نماید؟
طبعاً پاسخ منفی است و اینجاست که ضرورت پرداختن به موضوع شهر از منظر اسلام اهمیت می‌یابد.

📌 ارکان شهر

مسکن، مسجد و بازار سه رکن مهم شهر هستند که در آنها بیشترین حضور انسانی رقم می‌خورد. مسکن به عنوان بیشترین حجم ابنیه شهر، مسجد به عنوان رکن معنوی شهر و بازار به عنوان رکن اقتصادی شهر. بخش اول مباحث به مسکن معاصر اختصاص دارد. رکنی که بیشترین سهم را در ساخت شهر ایفا می‌کند و بالاترین تعامل انسان با شهر را به خود اختصاص می‌دهد. سالیان متمادی است که الگوی توسعه عمودی (آپارتمان) در شهرهای ما اجرا و عملی شده و الگوی توسعه افقی کاهش جدی داشته.

▼ عمودی سازی از کجا آغاز شد؟

شاید بتوان پیش‌قراول توسعه عمودی در معماری و شهرسازی معاصر در ایران را عمارت شمس‌العماره ناصرالدین شاه قاجار دانست که مطابق با نمونه‌های اروپایی ساخته شد و سپس این الگوی عمودی‌سازی در دهه ۳۰ شمسی تبدیل به قانون شد و همه ابنیه مجاور خیابان و معابر الزاماً بایستی حداقل دارای دو طبقه ساخته می‌شدند.

▼ توسعه‌ی عمودی چه آثار مخربی ایجاد می‌کند؟

۱. نفی اشراف بر همسایه در روایات
۲. ایجاد مانع برای تهویه
۳. سائر نبودن مسکن و سلب آرامش
۴. سخت و ممتنع شدن انجام برخی تکالیف اجتماعی
۵. منسوخ شدن برخی سنن اسلامی

▼ تغییر از درون‌گرایی به برون‌گرایی

یکی از مشکلات دیگر مسکن معاصر، برون‌گرایی آن است که عدالت اجتماعی را تحت تاثیرات مخرب خود قرار داده است. **تکاثر، تفاخر و شکل‌گیری مفهوم بالاشهر و پایین‌شهر** زاییده همین برون‌گرا شدن مسکن است که آسیب‌های مهم اجتماعی در پی دارد.